

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת מקץ פ"ו

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש כתקנת מורינו הגדול רבי אלימלך בידרמן שליט"א

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו אֶל עֶשָׂו אָחִיו אֶרְצָה שְׂעִיר שָׂדֶה
אָדָם: {מ"א א'}

חלם ולא שכח:

עוד ירצה באומרו ופרעה חולם לומר שגם פרעה עצמו הרגיש בחלומו כי היה חולם חלום לצד ראותו דברים מופלאים כאשר אבאר הרגיש כי אין זה מהדברים ההווים בעולם ואין זה אלא חלום וכוונת הכתוב בהודעה זו היא להגיד סימני החלום אשר יצטדק, והוא כאשר ירגיש האדם בחלום כי הוא שלם בדעתו להבחין דבר עד שישכיל לדעת דברים שלא יתכן היות בהקיץ וירגיש כי הוא חולם זה יגיד כי אין חלומו בלבול הדעת וערוב השכל ורוחות יתעללו בו אלא מודיעים אותו עליונים למעלה עתידות:

וְהָנָה מִן הָיָאָר עֶלְתָּ שִׁבְעַת פְּרוֹת יְפוֹת מְרָאָה וּבְרִיאַת בְּשָׂר
וְתַרְעִינָה בְּאַחֵי: {מ"א ב'}

מן היאור עולות וגו'. היה לו לומר עולות שבע פרות מן היאור כי מן הראוי יזכיר העולה ואח"כ מקום שעולה משם. ואולי שיכוין לומר כי כל הוייתן היתה מן היאור. ולזה הקדים המהווה ואחר כך המתהווה ממנו, ולזה אם היה אומר והנה שבע פרות עולות מן היאור יהיה הנשמע כי הפרות עברו דרך היאור ועלו ממנו ולא מהיאור נמצאו, לזה אמר מן היאור עולות שבע פרות לומר שממנו נמצאו, ומזה הרגיש גם כן כי הוא חולם חלום וכמו שפירשתי בפסוק ופרעה חולם (א). וטעם שהראוהו מראה זה להגיד כי מהיאור עצמו יתהוו ב' הדמיונות, והוא שפטר יוסף שהם שבע שני שבע ושבע שני רעב ושניהם הם מתהווים מהיאור עצמו אם יעלה או לא יעלה ולזה ראה בחלום כי הפרות הווייתן היתה מהיאור:

וְהָנָה שִׁבְעַת פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֶלְתָּ אַחֲרֵיהֶן מִן הָיָאָר רְעוֹת מְרָאָה
וְדִקּוֹת בְּשָׂר וְתַעֲמִדְנָה אֶצֶל הַפְּרוֹת עַל שְׁפֵת הָיָאָר: {מ"א ג'}

עולות אחריהן מן היאור. פירוש על אופן שכתבנו שכל מציאותם מן היאור היה. והגם שלא אמר מן היאור עולות כמו שאמר בראשונות סמך על אומרו תיבת אחריהן שהוא כסדר הראשון שמהיאור הוא התחלת הווייתן:

וְתַבְלַעְנָה הַשְּׂבָלִים הַדִּקּוֹת אֶת שִׁבְעַת הַשְּׂבָלִים הַבְּרִיאֹת
וְהַמְלָאוֹת וַיִּיקֶץ פְּרָעָה וְהָנָה חֲלוֹם: {מ"א ד'}

ויקץ וגו' ונסה חלומו. אולי כי בחלום השבליים לא הכיר בו בחלומו כי היה חולם והיה חושב שהיה בהקיץ לרוב בהירות

ויסי מקץ. טעם אומרו לשון צער. כי עתה יתחיל לסובב סיבת גלות מצרים. והגם שהגלות כבר נגזרה גזירתו משנים קדמוניות, הלא אמרו רבותינו כי לא נגזר שיהיה במצרים שהוא כור הברזל, וכמו שכתבו התוס' במס' שבת (י:) וכמו שכתב הראב"ד (פ"ו סל' תפ"ט) כי המצרים הוסיפו לצער יותר ממה שאמר הכתוב ועבדום וענו וגו':

עוד אמר לשון צער לצד בשורת רעב כי הקב"ה כביכול לו צר בצרת עולמו, וצא ולמד ממה שדרשו ז"ל (מגילה י:) בפסוק (שמות יד כ) ולא קרב זה אל זה וגו':

עוד ירמוז לצערו של אותו צדיק שנתעכב עד ששלמו ב' שנים אחר חלומו של שר המשקים כי אז היה לו לצאת כאומרם ז"ל (נ"ר פ' פ"ט) וז"ל בשביל שאמר כי אם זכרתי והזכרתי ניתוספו ב' שנים, הרי שהוסיפו לו ב' שנים בצער, ותמצא שאמרו ז"ל (ספ) ויהי מקץ קץ שם לחושך. ולפי זה יכוין על זה הדרך ויהי מסיבת קץ שהוא יצר הרע שנקרא קץ כל בשר והוא סיבה לצערו של צדיק שנתים ימים. ובזה הרווחנו גם כן תחלת זה החשבון של שנתים שהוא לחלומו של שר המשקים שהיה זמן זכירת יוסף לטובה, וטעם ב' שנים בשביל שאמר זכרתי והזכרתי כנגד כל זכירה מנע ה' זכרונו בראש השנה שהוא זמן הזכרון:

עוד ירמוז באומרו מקץ שנתים לומר שהיה בזמן עצמו שחלמו שר המשקים ושר האופים שהוא זמן שהחלום יגיד דבר צודק ולא ידבר שוא:

ופרעה חולם. הנה לצד שהיא תחלת ההודעה היה צריך לומר חולם פרעה או ויחלום פרעה. אכן הכתוב מוסב אל ענין ראשון שספר בפרשה שקדמה חלומו של שר המשקים לענינו הוסיף לומר ופרעה גם כן חולם. והכוונה בזה כי אם שר המשקים לא רצה לזכרו על ידי חלומו עשה ה' שגם פרעה יחלום ובזה נתחייב בעל כורחו לזכרו. ושיעור הכתוב הוא על זה הדרך ולא זכר שר המשקים ויהי מקץ וגו' ופרעה גם הוא חולם וגו' וידבר שר המשקים בעל כורחו לאמר וגו' ושם אתנו וגו' ויפתר לנו וגו':

עוד אפשר שיכוין לומר כי שנתים ימים ופרעה חולם בתמידות חלום זה אלא שלא היה יודע שחלם ולסוף שנתים

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת מקץ פ"ו

וַיָּבֹא הָאִישׁ אֶת הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף יוֹסֵף וַיִּתֵּן מִיָּם וַיִּרְחֲצוּ
רַגְלֵיהֶם וַיִּתֵּן מִסָּפּוֹא לַחֲמֻרֵיהֶם: {מ"ג' כ"ד}

ויבא האיש את האנשים וגו'. אמר כן פעם ב'. להיות כי בפעם ראשונה נפסקה הכניסה כי נתעכבו ועמדו פתח הבית פירוש קודם שיכנסו לבית, והגם שאמר ויבא האיש וגו' ביתה יוסף הוא על דרך אומרו (ויאל) וילך חרנה שהכוונה היא ללכת לחרן, ולעולם עדיין לא נכנסו, וטעם שרצו לדבר עמו קודם על הכסף לדעת ביאתם למה אם לטוב אם לרע לדעת מה יעשה ישראל ואחר תשובתו אליהם הוצרך פעם ב' לומר ויבא האיש, ביתה יוסף פירוש בית המשובח שלו:

וַיָּבֹא יוֹסֵף הַבֵּיתָה וַיְבִיאוּ לוֹ אֶת הַמִּנְחָה אֲשֶׁר בְּיָדָם הַבֵּיתָה
וַיִּשְׁתַּחֲוּ לוֹ אַרְצָה: {מ"ג' כ"ו}

ויביאו לו וגו' הכניס וגו'. פי' לחדר המיוחד לו והם היו בחדר אחר בבית עצמו, והודיע הכתוב שנכנסו אצלו למקום שהיה בו להכניס המנחה:

וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר הַשְׁלוֹם אֲבִיכֶם הַזֶּקֶן אֲשֶׁר
אֲמַרְתֶּם הָעוֹדְנוּ חִי: {מ"ג' כ"ז}

וישאל להם לשלום. פי' מתחילה שאל בשלומם כי הוא מהמוסר להקדים לשאול שלום את אשר לפניו, והוא אומרו להם לשלום ואחר כך שאל על אשר איננו שם השלום אביכם וגו':

השלום אביכם הזקן וגו'. קשה איך יוצדק לשאול השלום קודם שאלת העודנו חי. ואם הכונה בשאלת השלום היא מה שפירש באומרו העודנו חי למה כפל. גם בתשובת האחים קשה שאמרו שלום וגו' עודנו חי אחר שאמרו שלום מה חידוש באומרם עודנו חי. ואולי שנתכוון לומר אם ככוחו אז כחו עתה או הוחלש לצד הזקנה, והוא מה שדקדק לומר עודנו פירוש כמות שהיה בזמן הקודם, ולזה נתחכם גם כן לסדר שאלת שלום קודם שאלת העודנו חי להבין כוונתו כמו שפירשנו, וכפי זה שאלת העודנו חי אינה נכללת בשאלת השלום לו כי גם על אדם שהזקין ואפסו קצת כוחותיו כפי הטבע יאמר עליו שלום לו:

הדבר והכירו בלא בלבול כדרך החולם, אלא אחר שעמד משנתו אז הכיר למפרע כי היה חולם, והוא אומרו וייקץ פרעה והנה מצא עצמו כי חלום היו הדברים ולא בהקיץ:

וַיְהִי בַבֹּקֶר וַתִּפְּעֶם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת כָּל חֶרְטָמֵי מִצְרַיִם
וְאֶת כָּל חֲכָמֶיהָ וַיִּסְפֹּר פְּרַעְהָ לָהֶם אֶת חֲלָמוֹ וַאֲיֵן פּוֹתֵר אוֹתָם
לְפְרַעְהָ: {מ"א' ה'}

ואין פותר אותם וגו'. אמר אותם לצד שהיו ב' חלומות, והגם שאמר הכתוב לשון יחיד את חלומי, כשבא להודיע כי לא מצא פותר דקדק לומר אותם שכל ב' החלומות אין פותר להם:

ואומרו לפרעה ללא צורך, נראה לומר שיכוין הכתוב באומרו לפרעה כי דבר ידוע הוא כי שם פרעה אינו שם העצם אלא שם המלכות, ולזה תמצא שדבר אליו שר המשקים פרעה קצף וגו' ואין מהמוסר שיזכיר שם המלך בפניו כסדר זה אלא ודאי שהוא שם המלוכה, וכן אמרו ז"ל, (רמ"ז פסלים ל"ד) ומעתה בא לתת טעם למה לא נתקבל פתרונם אצלו, כי לצד שהחלום היה למלך ואמרו ז"ל (כ"ד פ' פ"ט) כי חלומות המלכים יגידו דברים הנוגעים לכללות המלכות, והדעת כן נותנת, והם לא היו פותרים פתרון שנוגע למלכות אלא פתרונים של הדיוטות. ורז"ל (ספ) אמרו לפרעה שלא היה מתקבל פתרונם לו, ודבריהם היו נשמעים אם היה אומד ואין פותר וגו' לו:

וַיֹּאמֶר שְׁלוֹם לָכֶם אֵל תִּירָאוּ אֱלֹהֵיכֶם וְאֱלֹהֵי אֲבִיכֶם נָתַן
לָכֶם מִטְמוֹן בְּאַמְתָּחֲתֵיכֶם כְּסָפְכֶם בָּא אֵלַי וַיּוֹצֵא אֱלֹהִים אֶת
שְׁמִעוֹן: {מ"ג' כ"ח}

שלום לכם וגו'. אמר כן האיש מעצמו מבלי דעת כוונתו של יוסף מה היא, ולדבריהם ז"ל (פנמואל) שאמרו כי הוא מנשה יפה כח הבן מכח האב וידע כי יסכים על דבריו. ואמרו אל תיראו, לפי שהוכר בפניהם היראה דהיו יראים דכתיב (פסוק י"ח) וייראו האנשים:

נתן לכם מטמון. פי' איזה אדם טמן שם הכסף וה' נתנו לכם ביאוש הבעלים ובני נח אינם מצווין על הכרזת אבידה, ולחזק לבם הוציא אליהם את שמעון להראות כי שלום להם:

לעילוי נשמת
הרה"ח ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א